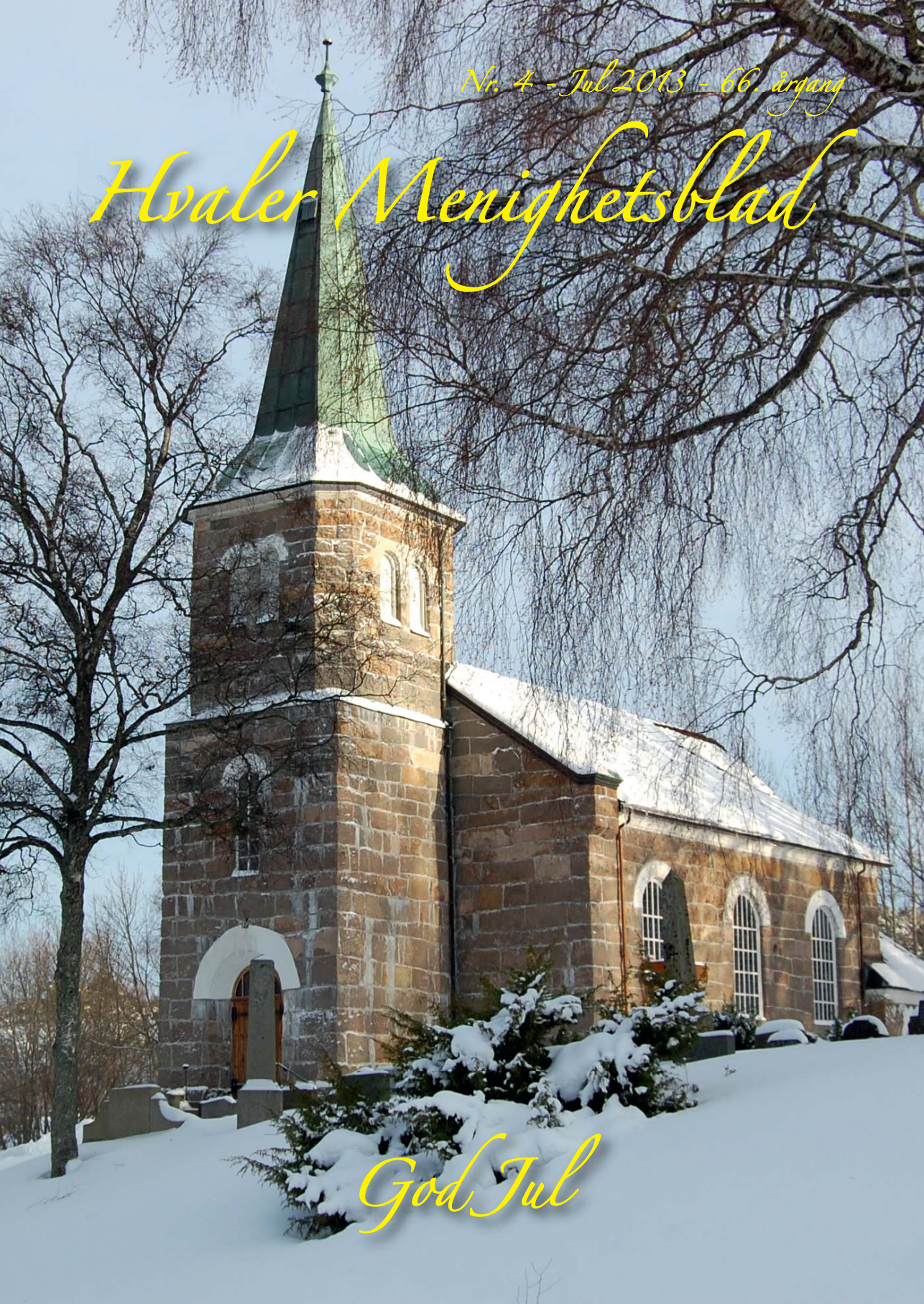

Nr. 4 - Jul 2013 - 66. årgang

Hvaler Menighetsblad

God Jul

Innholdsfortegnelse:

Julehilsen fra Grethe	3
Biskopens julehilsen	4
Under himmelbuen	6
Julie Severine Randers	8
Himmel og hav	13
Dyrlegen på Vesterøy	14
Stemmerettsjubileum	18
Klart for julemarked	22
Juleneket	23
Juleevangeliet	24
Jula til sjøs	26
Saniteten og korets julekonserter	29
Franziska	30
Grønn messe	32
Konfirmantprosjekt	34
Paris	36
Registrering av gamle gravminner	39
Tårnagenthelg for 8-åringer	40
Fra kirkelivet	44
Folkemengdens bevegelse	45
Gudstjenester	46

Forsidebilde og side 2: Ragnar Bjørck

På Hvaler finnes det mange romslige stuer med plass til hele storfamilien rundt julemiddagen. Det hender kanskje det blir trangt om plassen, men da kommer det gamle ordtaket til sin rett: ”Der det er hjerterom, er det husrom”.

Å samle besteforeldre, tanter, onkler, kusiner og fettere i samme stue på julaften er en god, gammel tradisjon som fortsatt lever her på øyene. Dette fikk jeg høre mye om i fjor da jeg skulle feire min første jul på Hvaler.

Tro mot årelange tradisjoner på Hvaler åpnes også kirkedørene i advents- og juletiden. Gjennom julevandring for barnehagene, julekonserter og julegudstjenester samles vi til felles undring, til et møte med det hellige, det som er annerledes. Gjennom drama, sang, musikk og ord berøres vi av juleevangeliet, det som forteller at det hellige, det som er atskilt fra det vanlige, kommer inn i våre hverdagsliv som et helt vanlig, lite sårbart barn....

...hellig og nær i fellesskapet i kirkerommet og i fellesskapet rundt julemiddagen. Hellig og nær i ensomheten, i savnet av dem som ikke lenger feirer sammen med oss og i gleden over nye som tar plass rundt bordet og i kirkebenkene.

Det er underlig at på årets kanskje mest travle dag, julaften, med mange hektiske og feststemte mennesker, kan kirkerommet fylles av fred og et hellig nærvær!

Jeg håper at vi fortsatt tar vare på gamle og gode tradisjoner og finner veien til Hvaler og Spjærøy kirke i en travel advents- og juletid.

Velkommen til fellesskap og undring omkring et nyfødt Jesusbarn!

En velsignet julehøytid ønskes dere alle!

Frykt ikke!

Julebetraktning julen 2013

Helsetilsynet hevder at omtrent hver fjerde av oss vil oppleve en eller flere perioder med angst i løpet av livet. Mange flere kan kjenne på uro og redsel. Til tider har kirken bidratt til å forsterke både angst og frykt ved å fortelle folk hvor dømmende og straffende Gud er. Og hvem av de som er ærlig mot seg selv og andre vil ikke bli urolig hvis vi må stå til ansvar for alle våre tanker, følelser og handlinger hos den makten som rår over liv og død? I juleevangeliet er det gjeterne som blir fanget av denne redselen når store hendelser fra himmelen kom til dem julenatt.

I dag er det nok færre som er redde for Gud. Allikevel er mange preget av redsel og angst. I vårt samfunn er det frykten for ikke å strekke til, redselen for hva folk tenker og sier om en, uroen for fremtidens arbeidsmuligheter, angsten for hvordan det skal gå med barn og barnebarn, usikkerheten om en klarer å mestre uforutsette hendelser som treffer oss, og utrygghet for reaksjonen fra dem som trenger ens omsorg. Når alt dette og mer til legges oppå hverandre, blir byrden vi forutsettes å bære tyngre og tyngre, da kan frykten og angsten ta herredømme over livene våre.

Norge er det land i verden som er i stand til å gi befolkningen det beste tilbudet av helse, utdanning, omsorg,

arbeidshjelp og mye mer. Vi skal være takknemlig og stolte over at vi lever i et samfunn der fellesskapet gir oss en slik grunnleggende trygghet. Samtidig viser vår opplevelse av angst og frykt at dette ikke er tilstrekkelig.

I Betlehem er det bygd en kirke over grotten som den hellige familie etter tradisjonen gjemte seg i da de begynte flukten til Egypt fra folkemordet på alle Betlehems guttebarn. Grotten er hvit fordi en dråpe melk fra Maria falt på bakken da hun diet Jesus. En av de eldste bildene i kirken er hentet fra denne tradisjonen og viser Jesus som ligger ved Marias blottede bryst for å få næring og nærhet.

Det finnes knapt noen mer sårbar situasjon enn den nyfødtes absolutte avhengighet av morens velvilje. Bildet av Maria og Jesus kommer til oss med fortellingen om denne sårbarheten, men også med den tryggheten barnet har til moren sin. I dette bildet av menneskets mest grunnleggende sårbarhet og trygghet vises julens innerste hemmelighet for oss. Gud kommer til oss – en skremmende tanke for mange – i et sårbart barn som må finne sin trygghet ved morens bryst. Så utrolig stor kjærlighet har Gud til hver eneste en av oss at Gud valgte selv å erfare hva et menneskeliv består i. Julens budskap er at Gud ble

menneske i Jesus og levde vår sårbarhet, og trengte vår trygghet, på samme måte som oss.

Budskapet til gjeterne var derfor ikke at de burde skjelve i buksene og være redde. Engelen budskap til dem var tvert om at de ikke skulle være redde. Frykt ikke var engelen ord til gjeterne! Med frimodighet ble de oppfordret til å oppsøke Gud i krybben. Mindre skremmende enn et barn ved mors bryst kan ikke Gud være. Gud var tilstede i deres hverdag, i dyrenes stall. Midt i sin angst og redsel og usikkerhet kunne de stole på at Gud selv ville ledsage dem og aldri slippe dem.

Også til oss er julens budskap at vi ikke behøver å ha frykt. Vårt verd som menneske er ikke avhengig av hva vi presterer eller hvordan andre mennesker oppfatter oss. Vi faller aldri igjennom hos Gud. Som Jesus barnet utleverte seg til Maria, kan vi legge vår sårbarhet i Guds favn. Gud vil holde oss fast i alle de kriser og krevende tider vi måtte komme til å oppleve slik en god mor verger sitt diende barn.

Frykt ikke! Jeg forkynner dere en stor glede. Da er det virkelig grunn for oss til å feire!

Velsignet julehøytid!

Under himmelbuen

Hva kan vel lille jeg gjøre?

Hvis vi tror at Gud har skapt jorda vi lever på og som gir oss mat, vann og luft, er det rart at vi gjør alt vi kan for å ødelegge alt sammen. Nei, jeg mener ikke at du og jeg aktivt gjør alt vi kan for å ødelegge jorda vår, men at livsstilen til den såkalte siviliserte delen av verden gjør det, og den er du og jeg en del av.

Nå er det få personer igjen som ikke vil innse at klimaforandringene som manifesterer seg på jordkloden er menneskeskapt. Klimaforandringene er ikke lenger en framtidstrussel, de er her nå, og de har kommet raskere enn selv de mest pessimistiske forskerne har forutsett. Den globale oppvarmingen har sammenheng med kraftig økning i konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren. Siden den industrielle revolusjonen har konsentrasjonen av CO₂, metan og lystgass økt med henholdsvis 40, 150 og 20 prosent i atmosfæren. I flere tusen år og helt fram til den industrielle revolusjonen var konsentrasjonen av CO₂ ganske stabil. Den endringen vi nå har sett er derfor dramatisk. Studier av iskjerner viser at konsentrasjonene av CO₂, metan

og lystgass de siste 800 000 årene aldri har vært så høye som de er nå. Fram til i dag har utslipp fra fossile brensler og sementproduksjon stått for omtrent 70 prosent av økningen i CO₂-konsentrasjonen. Endringer i arealbruk, spesielt avskoging, og jordbruk står for rundt 30 prosent av økningen.

Vi i den vestlige verden bidrar sterkt til økende bruk av fossilt brensel med vårt energiforbruk. I tillegg gjør vår store kjøpekraft det attraktivt for land som Malaysia og Indonesia å valse ned regnskogene sine og lage palmeplantasjer i stedet. Palmeolje er nemlig en ettertraktet vare for industrien fordi den er billig.

Regnskogene binder store mengde med CO₂. Regnskogene i Malaysia og Indonesia som er de største palmeoljeprodusentene i verden vokser på torvmyrer. Når skogen hugges og torvmyra dreneres, frigjøres mye av denne klimagassen. I tillegg er ikke palmene som plantes gode CO₂ fangere. Avskogen er nå verdens tredje største kilde til økt utslipp av klimagassen CO₂.

Regnskogen trues i dag fra alle kanter. Ønsket om kortsiktig økonomisk gevinst gjør at det i snitt forsvinner én fotballbane med regnskog annethvert sekund. Det tilsvarer nærmere 100 000 km² i året.

I Indonesia og Malaysia er det etableringen av nye oljepalmeplantasjer som er den største trusselen mot urfolkene som bor i regnskogen. For mange urfolk gir regnskogen mat, medisiner, redskaper og byggematerialer. Uvurderlige ressurser som de trenger for å klare seg. I tillegg danner regnskogen for mange hele fundamentet for kultur, identitet og sosial tilhørighet. En stor del av regnskogens beboere er blant verdens fattige. Over 80 prosent av de som lever for under en dollar per dag er mer eller mindre avhengig av skogen.

Regnskogen er klodens mest artsrike økosystem, men vi vet ikke nøyaktig hvor mange arter som eksisterer her. Av verdens rundt 250 000 kjente plantevekster, vokser rundt 170 000 i de tropiske skogene. Orangutangen er et av dyrene som bare lever vilt i regnskogene i Malaysia og Indonesia. I dag eksisterer det kun mellom 40 000 og 50 000 orangutanger på Borneo, mens det er mindre enn 10 000 igjen på Sumatra. (Kilde: Dyreparken i Kristiansand). Avskogingen fører også til at orangutangene og andre dyr som lever i regnskogen får et stadig mindre område å leve i. Mindre plass fører igjen til mer kamp om de få gjenværende ressursene i regnskogen. Siden midten av 1900-tallet er 86 prosent av orangutangen på Borneo blitt borte. (Kilde: Den internasjonale rødlista). Fortsetter utviklingen risikerer orangutangen å være utryddet innen få år.

Sumatratigeren er en annen dyreart som er kritisk truert på grunn av avskogingen. Som navnet tilsier, lever den kun på Sumatra og forskere antar at det kun

er 500 individer igjen av arten.

I tillegg er palmeolje skadelig for helsa vår fordi den inneholder 45 % mettede fettsyrer, og mettet fett skal vi som kjent spise lite av. Mettet fett er det fett som legger seg på innsiden av blodårene våre og forårsaker hjerte- og blodåresykdommer.

Oppsummert: palmeolje er skadelig for klima, for den lokale urbefolkningen, for artsrikdom av planter og dyr og for helse vår.

Palmeolje finner vi i produkter som ostepop, margarin, taco, frokostblandinger, barnegrøt, sjokolade, popcorn, kjeks og mange andre matvarer, som regel skjult bak betegnelsen vegetabilsk olje eller fett. Palmeoljen er verdens mest brukte matolje, men også den skumleste. Men det finnes mange produsenter som har sluttet med - eller redusert bruk av palmeolje, så du trenger verken å slutte med å spise potetgull eller annet snacks. Sjekk ”grønnhverdag.no”

Det kan også jeg gjøre, jeg kan gå inn på www.grønnhverdag.no og se på hvilke produkter som er uten palmeolje, og velge å putte disse i handlevogna mi. Da vil jeg slå tre fluer i en smekk, 1) bruke min kunnskap til å velge etisk riktig, 2) utøve forbrukermakt, 3) gi meg selv bedre samvittighet og tenke at for barnebarna mine vil dette være verdifullt.

Og det må en mormor få lov til å tenke.

Med ønske om en god jul til dere alle med fokus på mindre og riktigere forbruk.

Vennlig hilsen *mormor*.

Julie Severine Wilhelmine Randers Christiansen

forteller om sitt liv på Hvaler
i årene 1875 – 1897

9. mai 1940 – 1 måned etter Tysklands angrep på Norge, satt min mor, den gang 20 år gamle Kari Holter og skrev brev til sin mormor Julie Severine Wilhelmine Randers Christiansen. Det var fremdeles kamphandlinger og usikre tider, og Karis far, havnefogd Olav Holter i Sarpsborg, hadde sendt sin kone og datter ut til Hvaler fordi det var tryggere der ute enn i hjemmet deres i Sandesund. Selv måtte han være i Sarpsborg og ta ansvaret for havneanleggene.

Fra hytta på Vadholmen kunne Kari se helt ut til Tisler og Torbjørnskjær, i klarvær skimtet hun konturene av Vestfoldkysten, og de måtte også ha sett krigsaktiviteten med fly og båter ute i Oslofjorden, men krigen var i det fjerne. Mormor bodde i Sandvika, Kari var selv sagt bekymret for hvordan det sto til

med henne. Men hun hadde også et annet ærend. Slik lød brevet:

Hytta 9 – V - 40

Kjære Besta!

Tusen, tusen takk for strømpene og innholdet og for brevet.

Du skulle være her hos oss, her er stille og fredelig – noen smell langt borte bare – av og til. Men det er forståelig at du vil være der du er så lenge du kan. Håper inderlig tyskerne ikke tar huset ditt. – Jeg synes du burde begynne å skrive ned hele ditt levnedsløp og alt det du har opplevd. Det ville bli en spennende roman nesten; du er jo så flink til å fortelle og skriver så lett. Begynn å fortelle om den gang du bodde i Hornes. Så morsomt for oss å ha dette senere. Du kan gjøre det slik at du

forteller småhistorier om alle de rare menneskene du treffer, inne i mellom – Gjør det! –

Mor og jeg har det bra – men jeg føler meg litt avsondret fra verden i grunnen. –

Jeg skulle egentlig til kontroll i juni, det kan hende jeg kommer, men vi får jo så lite penger så det blir knapt til reiser o.l. – God pinse til deg og alle de andre .....

Din Kari!

Samme vår satte mormor – min oldemor – seg ned og gjorde som Kari hadde bedt henne, og hennes håndskrevne beretning er tatt vare på. Det er en rørende fortelling om lille Julie som ble satt bort til sin onkel, sogneprest Gerhard Randers på Hvaler i 1875, om livet på prestegården og på Ørdal, til hun måtte forlate Hvaler som ung enke og mor til to mindreårige barn for å søke levebrød i Christiania.

Det er et lite glimt fra livet på Hvaler for over 100 år siden, men også beretningen om en sterk kvinne som aldri ga seg, men overvant alle vanskeligheter og klarte å skape et liv for seg og sine barn.

Jeg er stolt av oldemor, og vil gjerne dele denne historien med menighetsbladets lesere. Her er Julies beretning:

Oldemor Julies beretning:

Solen går snart ned, du må skynde deg bestemor. Ja, solen går ned og livet er slutt.

Å skrive sin livshistorie, når man er 76 år og lite til, man har glemt så meget, kanskje det meste og beste som er noe verd i livet, men Kari har bedt meg.

Omtrent 10 år var jeg, da min far døde den 20e desember 1875 på Hornes i Skjeberg. Vi var 7 søsken og jeg nummer 3 av de eldste. Så ble det bestemt at jeg skulle til onkel, presten Randers på Hvaler, så ble det mitt fremtidshjem. Min fetter Jonas og kusine Julie hentet meg, og vi kjørte på isen fra Horneskilen til Hvaler i mars md, så det var kaldt den gang og.

Så var det å begynne i nye omgivelser og andre forhold, blant bare voksne og gamle og ny skole, det var ikke så lett. Jeg levde da mine ungdomsår meget ensomt og gikk ofte alene i den store skogen om prestegården og ved stranden hvor det ofte var helt vilt med storm og sjø. Det satte muligens litt sentimentalitet i mit sinn. – Skoleveien var lang til Ørdal, hvor frk Kaja og Lina Christiansen holdt privatskole.

15 år ble jeg konfirmert, den tid ønsket jeg å få dø, det var kanskje anelser om at livet skulle bli tungt. Ungdommen er jo lett bevegelig, og da jeg året etter kom på et skolekursus i Skjeberg som varte i 6 måneder, hadde jeg det svært morsomt og lærte også meget. Vi var noen og tredve småpiker og en riktig livlig flokk. Der hadde jeg mine første tilbedere, men jeg var standhaftig.

Vinteren på Hvaler var ofte trist med storm og forlis, som vi på prestegården fikk mer føling med, da far måtte ut i hjemmene og melde de tunge skjebner, og da de fleste kjente hverandre, ble den enes sorg alles. Det var mange koselige familieselskaper om vinteren, for da var mennene hjemme, og de hadde meget godt med seg hjem, nøtter, frukter, vin

Hvaler prestegård rundt 1880
med sogneprest Gerhard Randers
og hans familie.

osv.. Vi lekte og danset både gamle og unge, uten annen musikk enn det vi sang.

Om sommeren var det helt annerledes, da var jo alle mannfolka borte, men så kom byfolk igjen og leiet sig inn i nesten alle hus. Det var ikke hoteller eller pensjonater, men folk kom og tok som selvfølge inn på de større gårder. På prestegården var der fremmede. Jeg husker Eilif Pettersen, Barth, Constan-sius Flod og mange, mange.

I hele sommerferien kom kusine Petra Pehrson med sine 6 barn, og det var stor glede for meg å være sammen med jevnaldrende. Og de var så flinke barn som kunne språk og hadde lest meget, så de kunne fortelle meg mye rart.

Vinteren 1882 den 14. januar forlovet jeg meg med Carl Christiansen (sønn av

Thomas Christiansen på Putten. O.Aa.), samme år tok far avskjed fra Hvaler og vi flyttet til Oslo. 1885 giftet vi oss samtidig med Carls søster Mina og kaptein Conrad Stangebye. Den 20e februar 85 var det stort bryllup på Putten, ca. 80 gjester, det kom ekstra dampskip fra Fredrikstad med fremmede. (Julie fortalte siden at det var så mye is den vinteren at båten ikke kom til kai, men måtte slippe av passasjerene ved iskanten. O.Aa).

Første våren ble jeg med til sjøs med en liten brigg (Georg), vi var først i Wivenhoe en liten by i Londons .... , kun 4 dagers reise fra Fredrikstad. Storm og sjø, så jeg lå sjøsyk hele tiden, jeg skal si det var deilig å komme til lands, og så vakert det var der med høye grønne bakker hvor kuer og sauer gikk og gresset. Derfra gikk vi til Schilds og lastet kull med hjem. Så var min sjøreise gjort for mange år.

Bildet er tatt på trappen av den da ganske nye prestegården, antagelig rundt 1880. Personene på bildet er: Bakerst sogneprest Gerhard Randers (1807-1888) og hans kone Agnes Louise Borch (1812-1901). Foran i midten deres datter Petronella med sine to barn Agot og Ole Gerhard og Sigrid. Til høyre Julie.

I sommerens løp bygget vi hus på Ørdal, en del av svigerfars eiendom og ved hans assistanse, så om høsten da mannen min kom hjem flyttet vi i nytt hus, og da blev gutten vor født. Men selv fikk jeg en knekk som varte i 10 år til tulla kom. I de årene var jeg meget hos leger i Kristiania

og tilslutt en meget stor operasjon som forløp heldig, efter den anbefalte doktoren, at jeg skulle ut en tur. Reiste så til Helsingør og møtte mormor Aremark (Julies mormor kom fra Aremark. O.Aa.) og ble med til Viborg i Finland. Landskapet der omkring var meget likt ved kys-

ten her i Norge, flate fjell og småskog. Da vi var der blev det avholdt et stort marked, og der var der meget rart. Fullt av russeboller i alle størrelser og masse skrot. Da så skipet vårt (Hanna)(?) hadde losset saltlasten i Viborg og inntatt trelast var det å dra nedover Østersjøen, og i Helsingør ble jeg satt i land og dro hjem.

Her følger et innskudd, en «anmerkning» på et eget ark, tydeligvis skrevet etter at beretningen var fullført:

Fra den minneverdige reise må jeg fortelle litt mer. I flere dager bodde jeg på et hotell like ved bryggene i Helsingør, og der iakttok arbeidslivet. Bemerket meg hvor pent alle var kledd, og ikke fulle folk å se. En dag ruslet jeg til Kronborg slott, og der var et maleri som jeg aldri glemmer. Det forestilte menneskelivet fra vuggen til graven. Så en vakker solskinsdag ser jeg fra vinduet en fin hvit skipsbåt med norsk flagg legge til bryggen. Og en liten stund etter banker det på døren. Det var underlig å treffes, da vi trodde det var siste gang vi såes, for doktoren hadde lite håp om å redde mit liv.

Nu var det å komme om bord i Hanna og bli med. Dessverre, om natten går vi på grunn da vi nærmet oss København. Hele påfølgende dag var det slepebåt og arbeidet med oss uten resultat, så de oppgav og tenkte de måtte kaste noe av lasten (salt). Så sier jeg til mannen min. - Forsøk en gang til. - Det nytter ikke, Lulla. Svært bedrøvet, men nesten motvillig gir han ordre, at de skulle trekke en gang til, og der glir skipet av, og en liten flis av kjølen flyter opp, det ble hele skaden. Guds direkte bønnehørelse.

(Innskudd slutt)

Det var ikke så lite å greie med hjemme. Vi hadde litt førvei. 1 hest 2 kuer, gris og høns. Et år var det dyrskue, og da fikk begge kuene premie 1 fløtøse (?) hver. Så ruslet tiden i noen år, til Carl og svigerfar kjøpte et stort seilskip og mannen min drog på Atlanteren, lastet trelast i Amerika men kom ut i storm og ble lekk, så de lå og fløt på lasten i mange måneder, kom omsider til England, efter at vi hadde oppgitt håp om å høre fra dem. Fra da var min manns helbred brutt, og han gikk syk i to års tid, men fikk da hvile på Hvalers kirkegård. (Carl døde i august 1896. O. Aa.) I denne tunge tid fikk vi nummer to barn, lille tulla vår, som mannen min alltid hadde ønsket. – «Den Gud han setter ene han selv er mere nær.»

Jeg kunne jo ikke bli der. Solgte hus og alt og betalte det vi skyldte. Det ble ikke meget igjen, men fikk et lite dampskip til å frakte oss til Sandvika, hvor jeg hadde fått leiet en stor leilighet, hvor jeg skulle forsøke å skaffe mine små barn og mig en levevei. Det var tungt å ta farvel med mine svigerforeldre som alltid hadde hjulpet oss, men også det måtte gå. Så var det å begynne et helt nytt liv i stor spenning om jeg kunne klare det. –

Olav Åros

Himmel og hav

Det er tittelen på Tore E. Thorkildsens nye bokutgivelse i høst. Undertittelen «Refleksjoner til ettertanke» signaliserer hva slags bok dette er. Tore deler tanker om hverdagslige hendelser og allmennmenneskelige temaer med leseren - i små stykker og refleksjoner, til glede og ettertanke.

Presten og forfatteren har tidligere skrevet flere bøker. Mange av dem har kombinert fotografi og tekst, noe han også gjør i Himmel og hav. Tore har ved flere anledninger vist at han er en god fotograf med sans for motiver og detaljer. Vakre fargebilder underbygger tekstene.

Forfatteren har en lett penn, noe som kommer tydelig fram også i denne boka.

Himmel og hav er ikke en bok man leser sammenhengende fra perm til perm, men er en bok som man kan ha lett tilgjengelig, lese og reflektere over når hverdag og helg gir anledning til det.

Boka inneholder mange fine perler, både i ord og bilder. En bok som tas fram når man trenger litt påfyll for sjel og sinn.

Ellen

Dyrlegen på Vesterøy

I samfunnshuset på Hauge, midt på Vesterøy finner vi Hvaler Dyreklinikk og veterinær Rony Øvrevik. Rony viser seg å være en blid og imøtekommende ung mann, opprinnelig fra Grålum.

Menighetsbladet var nysgjerrig på denne unge veterinæren, og hvorfor han har etablert seg på Hvaler. Rony forteller at han mente Hvaler var et fint sted siden det bare var en veterinær her ute fra før, nemlig kollega Anne Ramberg. Anne er en meget dyktig, og erfaren hesteveterinær, som også er svært stødig innen øvrig stordyrpraksis, men «smådyrsmarkedet» var ledig for nyetablering.

Dessuten er han er ivrig fridykker, en som dykker uten oksygenflasker, så Hvaler med sin lange og mangfoldige kyst er et utmerket sted for ham å bo.

MB: På hjemmesidene dine står det at du tar i mot hund og katt?

Rony: «Ja, det er riktig, hund og katt er prioritet, og det er mine absolutt hyppigste gjester her på kontoret, men det hender at det kommer et og annet marsvin innom, kaniner også.»

Vi spør om det er nok husdyr på Hvaler til at han leve av dette.

Rony bekrefter at det er det. Kundene kommer som regel med katten først, og hvis innsatsen har vært dugelig, hender det at de ringer noen dager senere og bestiller time til hunden også. Det må være et tillitsforhold mellom dyreeier og veterinær, og hvis kundene opplever at de ikke blir møtt på en forventet måte, kommer de ikke tilbake. Selvfølgelig er

det vanskelig for folk å bytte dyrlege midt i en hunds liv, men kundetilstrømmingen øker stadig. ”Jeg har også kunder fra Kråkerøy og Fredrikstad,” sier Rony. Sommeren kan være veldig krevende, da kan det være flere døgn ad gangen som det går i ett med få timers søvn.

«Flere av hytteeierne som har vært hos meg i løpet av sommeren, ser jeg igjen ut på høsten. Folk har vinterisolerte hytter der de kan bo store deler av året, mange av dem kommer også fra Oslo, og tar rutinekontroll av dyrene sine her. Det er jo hyggelig for meg”.

De fire månedene på to sider av jul er de stilleste, og det er først nå, i første uke av november at det har stilnet av.

”Jeg skal selvfølgelig ikke stikke under en stol at det har vært tøft å etablere seg, med kjøp at utstyr ol, men jeg ser lyst på fremtiden, og jeg har nå en godt utstyrt praksis, » smiler Rony.

Rony har moderne utstyr for røntgen og ultralyd. Bilder kan zoomes og redigeres for å gi bedre utsnitt, og for å fokusere best mulig på bestemte ting, strukturer, organer, eller vev. På denne måten blir den samlede eksponeringen til røntgenstrålene mindre enn tidligere. Han kan også sende røntgenbilder, og bilder og filmer fra ultralydundersøkelser (I tillegg til forskjellige andre prøvesvar) til spesialister innen ulike områder for hjelp ved krevende diagnostikk. Dette går veldig fort, det tar bare minutter å sende digitalt.

Rony forteller videre om utstyr til å lese

På operasjonsstua.

av ulike typer blodprøver med, som kan påvise forandringer i blodet, sånn som f.eks ved infeksjoner, blodmangel, væskemangel, forstyrrelser i saltbalansen osv. Funksjonsnivået til de fleste av dyrets sentrale organer kan også måles med dette utstyret.

Et operasjonsrom finnes også i praksisen, med gass- og injeksjonsanestesi og naturligvis også moderne overvåkningsutstyr. Operasjonsrommet er under konstant utvikling. Det neste blir å

montere alt utstyret over gulvet, for å lette rengjøringen. Rony utfører en del forskjellig kirurgi, mest bløtvevskirurgi, mage/tarm livmor, ol. Av og til åpner han opp dyr for undersøkelse, og for å få et bedre overblikk over hva som er dyrets medisinske utfordring, f.eks ved å kunne ta mer presise og bedre vevsprøver fra ulike organer. Bittskader og ulike traumeskader, som f.eks slagskader kutt- og stikkskader er også saker der kirurgiske ferdigheter kommer til stor nytte.

Rony og Dina.

Dyrlegen forteller at han holder på med etterutdanning i ortopedisk kirurgi, og er så vidt i gang med bruddkirurgi. Han røper for oss at det er kirurgi som er det store interessefeltet hans.

Å rense tenner og ører er arbeid som ofte innebærer kontakt med store mengder mikrober som for en stor del er meget motstandsdyktige mot ulike typer antibiotika. Derfor gjøres dette arbeidet så langt bort fra operasjonsrommet som mulig, forklarer han, og viser oss enda et lite rom i praksisen.

Mye plass har han ikke, men jammen har han fått innredet den plassen han har med mye innhold. Vi får vite at øreproblemer er plagsomt for hundene, og at det forekommer ofte om sommeren, særlig hvis hunden bader mye.

Vi vil vite om folk på Hvaler er flinke med dyra sine? Rony forteller at de fleste er ansvarsbevisste, men at det for andre ikke har vært kultur for å gå til dyrlegen i det hele tatt, han har hatt mange første-gangsvaksinasjoner av voksne katter siden han begynte her ute.

MB: Hvorfor skal vi vaksinere katter da, katter har det alltid vært på Hvaler, og de har da klart seg bra?

Rony forklarer at i kattepopulasjonen på en øy, kan det bli liten fornying av gener. Motstand mot sykdom og utvikling av sykdom kan i en del tilfeller være påvirket av individets gener. Også når det kommer til en del smittesykdommer kan dette være aktuelt. For å redusere opphopningen av smitte og sykdom er det derfor viktig at dyrene vaksineres og følges opp medisinsk. Det er egentlig akkurat som hos mennesker.

En annen utfordring er feriekatter som går løse og slippes ut blant de stedegne kattene. Disse fremmede individene kan være en smittekilde som det er fint å kunne vaksinere mot. Katter fra andre områder er vant til andre typer bakterier og virus, de tåler disse og virker friske, mens våre katter kan bli syke av de samme mikrobene.

”Egentlig er det fint med litt nytt katteblod inn i populasjonen her nå,” tenker Rony, det er mange lokale katter for tiden.

Som fagperson synes Rony at det ikke er helt greit at dyr som har smertefulle tilstander som oppdages på en vanlig kontroll ikke blir behandlet, til tross for dyrleges anbefaling. Ved neste årskontroll kommer dyret tilbake med samme plager uten at de er tatt tak i. På dyrets vegne mener Rony at det er uheldig, og at slik bør det ikke være.

Mange forsikrer dyra sine, det synes dyrlegen er fint. Selv om forsikring kan virke dyrt, kan det bli småpenger mot hva en stor skade eller operasjon kan koste.

Dyrlegetjenester er en av de anerkjente helsetjenestene her i landet, men er dessverre likevel momsbelagt. Slik er det ikke for humanleger og tannleger «I tillegg er det ingen refusjon fra det offentlige, slik humanleger og tidels også tannleger får. Dyreeieren må derfor betale hele den reelle kostnaden for å ta sitt dyr til dyrlegen, diagnostisere og behandle. Mange tenker derfor at det er dyrt å gå til dyrlegen. Da er det viktig å huske på at i prisen ligger en veldig lang, tøff og dyr skolegang, et kjempestort ansvar som omfatter både folkehelse og dyrehelse, svært dyrt medisinsk utstyr, utgifter til prøvetaking og ofte også medisiner», sier Rony.

Kravet til god diagnostikk er mer fram-tredende i dag enn tidligere. Det er useriøst å behandle for eksempel med penicillin uten at det er tatt de prøvene som er nødvendig, og at det er funnet ut at det er bakterier som er problemet. Resistens, bakterier som har blitt mot-standsdyktige mot penicillin, har blitt et stort problem grunnet feilbehandling og for mye bruk av antibiotika tidligere.

Dyr kan også få boreliose. Rony kan teste på antistoffer mot borelia som viser om dyret er infisert av en flått, men det kan være vanskelig å diagnostisere, så da sender han blod til Tyskland hvis han har mistanke om sykdommen. I forhold til at det er mye flått her ute, synes Rony ikke at han finner mange tilfeller faktisk. Mye kan nok skyldes at folk er flinke til å gi antifleåttmidler tror han.

MB: Hva er det rareste oppdraget du har hatt?

”Det rareste er når folk kommer inn og er syke selv og ber om hjelp. Det må jeg

Rony med katt.

selvfølgelig avvise og overtale dem til å reise til legen” sier dyrlegen.

MB: Hva er det hyggeligste du gjør som dyrlege da?

Da svarer han raskt ”Fødselshjelp, for eksempel et keisersnitt når mora ikke får valpene ut normalt. I slike situasjoner forvandles et kull valper fra å være i livsfare til å komme ut i verden som livsfriske, flotte dyr og individer.

Menighetsbladet takker Rony for at han satte av tid til å prate med oss, og ønsker han lykke til videre som veterinær på Hvaler. Så rusler vi i ut i en regntung ettermiddag med mørket hengende over hodene våre, klart til å omfavne oss, og tenker at det fint at slike som Rony tør å satse på Hvaler, det gir lys i noen flere vinduer hele året.

Barbro

Stemmerettsjubileum

– et blick på kvinnestemmerettskampen sentralt
og på Hvaler lokalt –

Helga Nitteberg (senere gift Thorsen) var i mange år medlem av styret i Kvinneforbundet, og var også i mange år medarbeider i bladet *Kvinden*. Hun ble svært mye brukt som agitator, og beskrives som den mest drivende kraften i arbeidet blant arbeiderkvinnene frem til 1914. Hun besøkte Hvaler og Spjørøy ved flere anledninger og skriver senere i *Kvinden* at «Her ute bor nogen av de kjækkeste mænd og kvinder jeg har truffet».

I år er det 100 år siden norske kvinner fikk stemmerett. Kvinner med en viss inntekt fikk stemmerett ved kommunevalg i 1901, det samme gjaldt ved stortingsvalg fra 1907. Alminnelig kommunal stemmerett for kvinner ble innført i 1910, og endelig ble den statsborgerlige stemmeretten for kvinner innført i 1913. Veien dit var verken ensrettet eller preget av et bredt kvinnelig samarbeid.

Den norske kvinnebevegelsen vokste frem og fikk sitt gjennombrudd på 1880-

tallet. Det var på denne tiden en latterlig tanke at kvinner skulle delta i det politiske livet. Det ble hevdet at stemmerett var imot kvinners natur og at det ville føre til at familier og hjem gikk i oppløsning. Kvinnen var først og fremst bestemt til hustru og mor.

Norsk Kvindesaksforening ble etablert i 1884, og bestod av både kvinner og menn. Foreningens formål var å skaffe kvinnen hennes tilkommende rett og plass i samfunnet. De ville prøve og

høyne kvinnens utdanning og gjøre henne økonomisk selvstendig. Det var med andre ord svært lite radikalt, men ble likevel omtalt som både «Samfundsoppløsende og kristendomsnedbrydende».

I 1885 holdt Gina Krog det som har blitt kalt «et dristig foredrag om kvinnestemmeretten». Talen startet for alvor kampen om kvinners stemmerett. Krog mente at man ikke skulle be om mindre enn det mennene hadde, men kreve samme rett for begge kjønn. Forslaget vakte forferdelse og protest blant foreningens egne medlemmer, og flere fant hennes forslag for radikalt. Saken førte til splittelse, og i 1885 ble derfor *Kvindestemmerettsforeningen* stiftet, med Gina Krog som formann. Foreningen skrev til Stortinget at det var skadelig for landet at kvinnene ble holdt utenfor deltagelse i samfunnsarbeidet. De ønsket en skrittvis stemmerett, på lik linje med det som hadde foregått for menn. Det vil si at man i første omgang siktet på kommunal stemmerett for deretter å oppnå statsborgerlig stemmerett. Foreningen arbeidet dessuten som en ren Kristianiaforening der medlemmene utenbys fra følte seg tilsidesatt. Det gikk mot en ny splittelse.

I 1898 ble *Landskvindestemmerettsforeningen* stiftet, med Gina Krog og Fredrikke Marie Qvam i spissen. Dette var for øvrig samme år som alminnelig stemmerett for menn ble innført. Foreningens mål var å arbeide for stemmerett for kvinner på samme betingelser som menn. De ville ikke gå veien om kommunal stemmerett. Splittelsen var ikke smertefri og sinnene ble satt i kok.

Motstanderne i kvindestemmerettsforeningen hevdet at kvinner på ingen måte burde ha alminnelig politisk stemmerett allerede nå. De foreslo dessuten stemmerett etter censussystemet som tilsa at kun personer med en viss

Kvinner stemmer ved Stortingsvalget for første gang. Med innføring av statsborgerlig stemmerett for kvinner etter censussystemet i 1907 hadde 280 000 kvinner mulighet til å stemme ved Stortingsvalget i 1909.

Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv.

inntekt hadde rett til å stemme, noe Landskvindestemmerettsforeningen satte seg imot. I praksis motarbeidet disse to kvinnestemmerettsforeningene hverandre, selv om målet var det samme.

Fra arbeiderbevegelsens side var det stor misnøye med kvinnesakskvinnenes stemmerettspolitik. *Arbeiderpartiets Kvindeforening* ble opprettet i 1885 for å ta opp kampen om kvinnestemmeretten.

Der kvinnesakskvinnenes arbeid var rettet inn mot å frigjøre kvinnene fra mennenes undertrykkelse, anså arbeiderkvinnene sin undertrykkelse som klasserelatert. Kvindestemmerettsforeningen krevde stemmerett kun for de velstilte kvinner. De borgerlige kvinner mente det ville gagne alle av deres kjønn om kun noen ble politisk myndige. Arbeiderkvinnene fremhevet derfor betydningen av et samlet proletariat fremfor et bredere kvinnelig samarbeid, da det kun var deres eget parti som fullt og helt gikk inn for alle kvinners adgang til valglokalene. Arbeiderkvinnene kjempet aldri mot mennene, men alltid sammen med dem. Agitasjonen var ikke rettet mot mannssamfunnet, men mot overklassesamfunnet, ikke minst mot overklassens kvinner.

I 1909 ble *Hvaler Arbeiderpartis Kvindeforening* stiftet. Foreningen hadde sitt utgangspunkt i stenhoggermiljøet på Spjærøy, som på denne tiden utgjorde et arbeiderkulturelt sentrum på Hvaler. Det var utelukkende stenhoggerkvinner som var medlem i foreningen, de fleste av dem gift med en svensk stenhogger. Foreningen var tilsluttet Hvaler Arbeiderparti, og de sluttet seg etter hvert også til Arbeiderpartiets Kvindeforbund.

Kvinnene i stemmerettsforeningen begrunnet sitt mål om delvis stemmerett for kvinner med at deres medsøstre ikke var politisk modne. De beskrev dem som både uvitende og interesseløse, og hevdet at 99 av 100 ikke gadd lese en politisk artikkel en gang. Dette var på ingen måte betegnende for arbeiderkvinnene. Hvaler Arbeiderpartis Kvindeforening var i likhet med arbeiderbevegelsen ellers

opptatt av å bli opplyst. De så det som sin plikt å sette seg inn i de rådende samfunnsforhold. De abonnerte på og leste høyt fra bladet *Kvinden* på sine foreningsmøter. Bladet ble gitt ut av Kvindeforbundet og hadde som formål å skolele arbeiderkvinnene i politisk tenkning og arbeid. «Vi haaber i «*Kvinden*» at kunne gi korte, lættleste artikler om vores samfundsforhold, om den betydning og det ansvar, vi kvinderne har nu som saa mange av os har samme ret og samme pligt som mændene til at være med og bestemme de vilkaar under hvilke vi vil leve».

Foredragsholdere fra Kvindeforbundet besøkte Kvindeforeningen på Spjærøy ved flere anledninger, og var fra seg av begeistring over deres engasjement. At arbeiderkvinnene på Hvaler, som befant seg «slik avsondret fra verden», fulgte med og sørget for den nødvendige skoleing på den måten de gjorde, imponerte stort. Når disse kvinnene var «komne saa langt, skulle da ikke vi andre, som har alt like ind paa dørene vore, vise at vi er vaakne, og at vi vil noget».

Regelen om at kvinner fulgte mannens statsborgerskap førte til at norske kvinner som var gift med svenske stenhoggere ble svenske statsborgere selv om de var bosatt i Norge. På tross av at kvinner nå hadde delvis stemmerett var mange av stenhoggerkvinnene på Hvaler avskåret fra dette gjennom sine ekteskap med svenske stenhoggere. I det stemmerettslige arbeidet var derfor Hvaler Arbeiderpartis Kvindeforening svært opptatt av norske kvinner gift med svenske menn sin rett til å stemme. For at de skulle få stemmerett var de avhengig av

Hvaler Arbeiderpartis Kvindeforening fotografert utenfor Folkets Hus i 1910. Sittende i første rekke fra venstre: Anna Hansen, Justine Johansen, Betty Strømberg, Signe Olsen, Albertine Lund, Mina Wallstrøm, Anna Klingvald, Hulda Hansen og Marie Olsen. Stående i andre rekke fra venstre: Johanne Olsen, Alma Nilsen, Karoline Sørensen, Emma Bager, Gunny Eriksen, Adolfine Johannesen, Olga Olsen og Stina Gustavsen. Fanevakter: Akveline Olsen (t.v.) og Bertine Andersen (t.h.). Foto: Østfoldmuseene, Kystmuseet Hvaler.

at ektemennene deres fikk norsk statsborgerskap, men det var ikke uten videre gitt å oppnå norsk statsborgerskap på denne tiden.

Stenhoggerkvinnenes kamp for stemmerett og engasjementet for at deres svenske menn skulle få norsk statsborgerskap var derfor to sider av samme sak. Den eneste veien å gå i dette arbeidet var gjennom agitasjon for Arbeiderpartiet. Ikke bare gikk partiet inn for at alle kvinner skulle få adgang til valgurnene, men det var også opptatt av å gjøre det enklere for utlendinger å erverve norsk

statsborgerskap. Målet for arbeiderkvinnene på Hvaler var ganske enkelt å få valgt en av Arbeiderpartiets «mænd ind paa Stortingen for Ide og Marker valgkreds». Kvinnene var derfor ivrige deltagere i det valgpolitiske arbeidet selv om de ikke hadde mulighet til å stemme selv. «Er vi avskaaret fra direkte at deltage i valget, saa skal vi ialfald gjøre hvad vi kan for at bevæge andre til at stemme med det parti, vi staar tilsluttet!»

Kathrine Lorentzen Sandstrøm
Kystmuseet Hvaler

Klart for julemarked på Kystmuset

Mari Rubach – Foto Rikke Monsen FB

For fjerde år på rad inviterer Kystmuset Hvaler og Hvaler Kulturvernforening til julemarked på Nordgården (Kystmuseet). Det vi har registrert, er at det både i og utenfor Hvaler er stor interesse for et slikt marked tidlig i desember. I fjor fant rundt 1000 mennesker veien til Nordgården der tilbudene fra 35 selgerne varierte fra bøker til matprodukter, pyntegenstander og håndverksprodukter.

Vårt håp er imidlertid at julemarkedet **lørdag 7. desember** skal være noe mer enn en salgsmesse. Gjennom dette arrangementet i adventstiden, ønsker vi ikke minst å sette fokus på kystens liv og historie. I så måte er Kystmuseet på Nordgården en flott ramme, der bl.a. den gamle stenhoggerboligen, Emilstua pyntes til jul og der lukten av julebakst ”sitter i veggene”.

Barna vil i likhet med tidligere ha en sentral plass i arrangementet og i skrivende stund går det ut invitasjon til alle kommunes barnehagene om å delta både med sang og i gang rundt treet.

Musikk blir det også gjennom deltagelsen fra korpset og Musehogget Tradjazzband.

Besøkene til julemarkedet vil i år merke seg at det pågår ”byggearbeider” i området. Dette skyldes at arbeidet på den nye Kystlekeplassen har startet opp med graving av grøfter for drenering av området som vil bli fylt med installasjoner for lek og opplevelse. Vi håper ikke dette arbeidet vil legge demper på arrangementet, men tvert imot pirre nysgjerrigheten på det vi tror skal bli et flott tilbud til både barn og voksne fra kommende sesong.

Varm opplevelse i kald desember var overskriften da vi oppsummerte fjorårets julemarked. Med denne gode opplevelsen i ryggen, ønsker Kystmuseet Hvaler og Hvaler Kulturvernforening hjertelig velkommen til årets julemarked på Kystmuseet **7. desember kl 12:00 – 15:00.**

Paul Henriksen
Leder i Hvaler Kulturvernforening

Juleneket

Juleneket er en langt eldre tradisjon enn juletreet. De første skriftlige opplysningene stammer fra Erik Pontoppidan i 1753. Wilse forteller om skikken fra Spydeberg et par tiår senere.

Det finnes ulike tolkninger av juleneket:

- 1) *Neket var opprinnelig et offer for god avling kommende år. Slike skikker kan spores tilbake til oldtiden.*
- 2) *Samfunnsforskeren Eilert Sundt hevdet at neket skulle verne mot trolldomsmaktene.*
- 3) *M.B. Landstad samlet inn tradisjonsmateriale i Telemark i 1830- og 40- årene, og mener at tradisjonen med julenek har sitt utspring i at alt levende, også småfuglene, skal ha fred og nok føde i julen.*

Neket skulle henges på en stang eller settes på stabbursmønet. I Østfold var det vanlig å henge et nek på hver side av låvedøra. Fra Rømskog fortelles det at man gjerne tok en dram til juleneket. Neket skulle settes opp på juleaften, for når kirkeklokkene ringte helgen inn måtte absolutt alt være i orden.

Man kunne lese tegn av juleneket. Fra Idd heter det: Før mørket falt på julaften, skulle man ha satt opp julenek til småfuglene. Kom en spurv eller dompap først i neket, var det tegn på et godt år. Kom det større fugler først, for eksempel skjæra eller kråka, var det tegn på dårlig år.

*Kathrine Lorentzen Sandstrøm
Kystmuseet Hvaler*

Vi gjengir i dette julenummeret juleevangeliet fra "Bibelen – Bibelselskapets oversettelse 2011."

Denne oversettelsen kom i oktober 2011 og er oppdatert til moderne norsk språkdrakt.

Juleevangeliet

Det skjedde i de dager at det gikk ut befaling fra keiser Augustus om at hele verden skulle innskriveres i manntall. Denne første innskrivningen ble holdt mens Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle dro av sted for å la seg innskrive, hver til sin by. Josef dro da fra byen Nasaret i Galilea opp til Judea, til Davids by Betlehem, siden han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, som var lovet bort til ham, og som ventet barn. Og mens de var der, kom tiden da hun skulle føde, og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, for det var ikke husrom for dem.

Det var noen gjeterere der i nærheten som var ute på marken og holdt nattevakt over flokken sin. Med ett sto en Herrens engel foran dem, og Herrens herlighet lyste om dem. De ble overveldet av redsel. Men engelen sa til dem: «Frykt ikke! Se, jeg forkynner dere en stor glede, en glede for hele folket: I dag er det født dere en frelser i Davids by; han er Messias, Herren. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe.» Med ett var engelen omgitt av en himmelsk hærs-kare, som lovpriste Gud og sang:

«Ære være Gud i det høyeste,
og fred på jorden
blant mennesker Gud har glede i!»

Da englene hadde forlatt dem og vendt tilbake til himmelen, sa gjeterne til hverandre: «La oss gå inn til Betlehem for å se dette som har hendt, og som Herren har kunngjort for oss.» Og de skyndte seg av sted og fant Maria og Josef og det lille barnet som lå i krybben. Da de fikk se ham, fortalte de alt som var blitt sagt dem om dette barnet. Alle som hørte på, undret seg over det gjeterne fortalte. Men Maria tok vare på alt som ble sagt, og grunnet på det i sitt hjerte. Gjeterne dro tilbake. De lovet og priste Gud for alt de hadde hørt og sett; alt var slik som det var sagt dem.

Jula til sjøs

Hvaler har alltid vært en sjømannsbygd, og mang en sjømann har tilbragt jula til sjøs. Deres beretninger om julefeiringen om bord er ganske sammenfallende, og sjømannsjula har endret seg lite de siste hundre årene. Offiserer og mannskap spiste til daglig hver for seg i adskilte messer, men julaften samlet de seg for felles bespising i messa eller salongen. Kapteinen serverte gjerne en juledram, og deretter var det julemiddag. Maten var tradisjonell norsk julekost. Etter middag gikk man tilbake på jobb eller man trakk seg tilbake på lugaren. Lå skipet til kai var det mange som gikk i land. Da besøkte man gjerne sjømannskirken som også arrangerte juletreffest i romjula.

Messa eller salongen ble pyntet til jul. Det kunne være girlandere og glitter. Hadde man tilgang på juletre ble det pyntet, ofte med norske flagg. Lugaren

ble sjelden eller aldri pyntet til jul. Hadde man en kone om bord, enten som mannskap eller som gjest ble det gjerne pyntet litt på lugaren også. Det fantes ordninger der rederiet bidro med deler av reiseutgiftene for familie som kom på besøk. Bjørg Eilertsen forteller hvordan hun og hennes mor tilbragte julen om bord sammen med hennes far som var kaptein.

Gaver og telegrammer

Etter middagen ble det delt ut brev og telegrammer. Mang en sjømann har gitt uttrykk for lengsel hjem i jula. Gledelig var det derfor å åpne posten hjemmefra. I tillegg til brev og telegrammer kunne man få tilsendt aviser og ukeblader. Det ble aldri sendt gaver, men kanskje litt julegodter. Deretter kunne Velferden komme og dele ut pakker fra lag og foreninger. Ulike foreninger lagde eller

Om bord i redningsskøyta Storebrand. Åge Jacobsen fra Skjærhalden jobbet på redningsskøyta som maskinist en kort periode på 1950- tallet. Den lå stasjonert i Mandal. De pyntet et juletre og spiste god mat, ellers var det lite som minnet om jul. Foto: Åge Jacobsen.

Foreningen Fiskerjenten på Asmaløy var en av mange foreninger som sørget for julegaver til sjømennene der ute på havet. De hadde utlodninger slik at de fikk penger til å kjøpe inn gaver. Men de strikket også strømper og vanter som ble gitt i gave. Foto: Anne Marit Kolbeinsen.

kjøpte gaver som ble delt ut til sjømenn. Dette var en ordning som opphørte på midten av 1980- tallet.

Sjømennene sendte brev og telegram hjem i god tid. Telegram med fast tekst var rimeligere å sende enn tekst man forfattet selv. De fikk et standard telegram, der de kunne velge mellom ferdige fraser av julehilsener. Der kunne det for eksempel stå: *Til deg min kjære, og våre små vil mine tanker i aften gå.* Hjemme forventet man ikke å få tilsendt julegaver fra de der ute på havet, men en gang ut på sommeren ble det «jul» igjen når pappa kom hjem.

En hvalfangers jul

Herman Antonsen (f. 1925) fra Skjærhalden feiret jul om bord i hvalbåter 15-16 ganger i løpet av 1950- og 60- tallet. Datteren Marianne forteller

Herman Antonsen seilte ute som hvalfanger på 1950- og 60- tallet. Skjegget isolerte godt for kulda. Foto: Herman Antonsen.

at det på julaften var et stort savn etter faren som ikke var hjemme. Det var ikke så mye julefeiring ombord forteller Herman. Stuertten sørget for stemningen ved å pynte opp med litt girlandere og norske flagg. Middagen var tradisjonell norsk julemat med ribbe og tilbehør. De fikk også en akevitt. Det var 17–18 mann

på hvalbåtene, og de gikk på skift. De fanget hval til kl. 12 på julaften. Da stoppet fangsten og sjømennene pyntet seg til middag. Var det urolig vær byttet mannskapet på å styre båten, men ved pent vær kunne man ligge å drive og få til et felles måltid. Etter middagen fikk de gave fra rederiet, en emaljert skje med rederiets emblem. Kl. 2 lysnet det av dag og mannskapet gjorde seg klare til fangst igjen. De andre juledagene foretok de seg ikke noe spesielt, unntatt på nyttårsaften hvor de også fikk en bedre middag.

En sjømanns jul

Roger Skjelbred (f. 1953) fra Skjærhalden jobbet som sjømann fra 1969 til 2006. Han feiret jul ombord 24 ganger. Hjemme sørget kona for julefeiring med barna. På julaften ble det servert ribbe. Dagen før eller etter ble det gjerne servert lutefisk. Til å begynne med fikk de også akevitt til, men de senere årene ble det forbudt med

alkohol. De fikk julemat hele romjula. Julekort hjemmefra fikk de i første havn de var i før eller etter jul. Når de sendte telegrammer hjem fikk de en liste med ferdige tekster å velge mellom. De verken mottok eller sendte gaver hjem, men kona til Roger sendte ham gjerne en bunke med Vi Menn. De hadde juletre hvis de fikk tak i det. Det ble pynta med kuler, glitter og norske flagg. Ellers ble dagligrommet pynta med glitter. Lugaren var fri for julepynt. Lå de til kai kunne det hende de overvar andakt i sjømannskirken. Her kunne de dessuten veksle penger, lese aviser og treffe andre mennesker. Roger var pumpemann. Det innebar at han måtte holde vakt i kontrollrommet om skipet lå til kai.

Den første jula Roger var på sjøen var han 16 år gammel. Han gikk på lugaren for å åpne gavene fra Velferden, for han ville være alene da han gjorde det. Han gleda seg veldig, men gavene stod ikke til forventningene. Han fikk en oppblåsbar kleshenger og Donald Ducks store juleshow. Da lengta han hjem!

*Kathrine Lorentzen
Sandstrøm,
Kystmuseet Hvaler*

Den 16 år gamle førstereisgutten Roger Skjelbred i 1969 på oljetankeren "Beauregard". Foto: Roger Skjelbred.

Disse gavene er til deg,
fra **Hvaler sanitetsforening**
og
Hvaler Trivselskor

De inneholder julestemning!
Velkommen til konserter!

Hvaler kirke søndag 8. desember kl. 17.00
gjesteartist *Dag Brandth*
og *Kenneth Angeland* på trompet

Hvaler Trivselskor har sin egen julekonsert

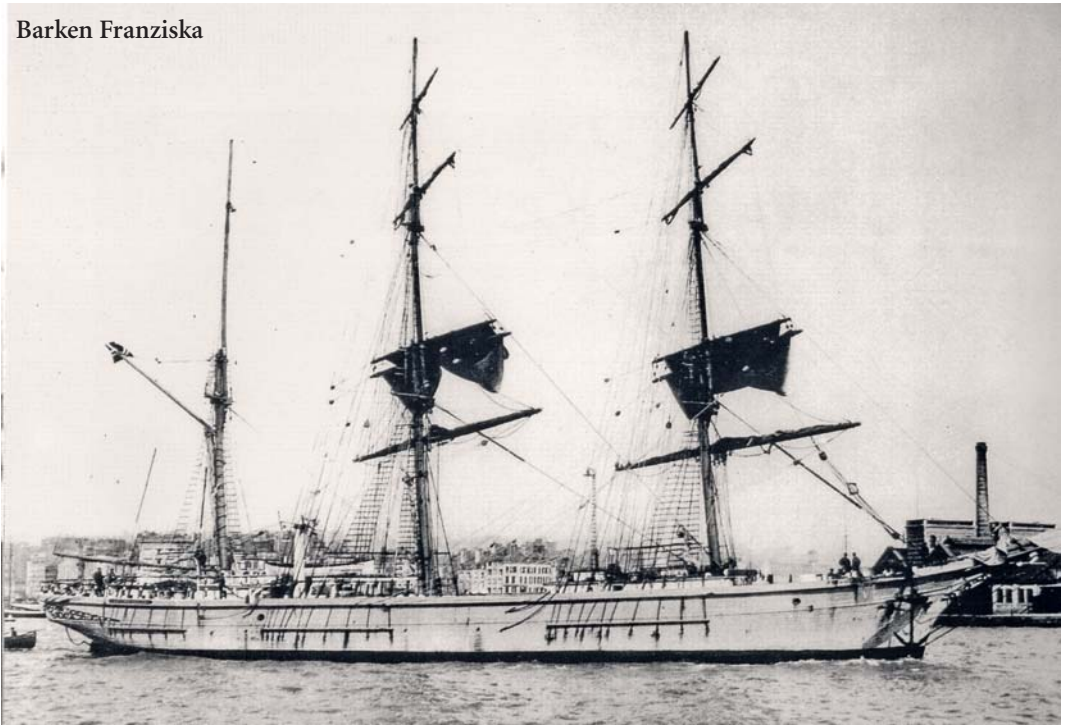
Spjærøy kirke søndag 15. desember kl. 17.00 og 19.30

Nyt førjulstiden!

Velkommen til kirkene og konsertene!

Seilskuta **Franziska**

Barken Franziska

I mars i år var det hundre år siden Franziska av Fredrikshald (Halden) forliste utenfor Hvaler. Hele besetningen på 13 mann omkom, flere av dem hjemmehørende på Hvaler. Ulykken brakte sorg og savn inn i mange hjem. Nok en gang hadde et forlis krevd ett eller flere familiemedlemmer eller naboer. Ulykken skaket opp hele distriktet.

Om kvelden 21. februar 1913 kastet seilskutene Franziska og Ragnvald, eid av Johan Marinius Johannessen i Fredrikshald, loss fra London. Slepebåter tauet dem ned Themsen. Skutene satte så kurs for Kristiania, fullastet med kull. Franziska var noe tyngre lastet enn Ragnvald med 747 tonn om bord. Begge

kapteinene, Bjørnvall på Franziska og Fransen på Ragnvald, var godt kjent med kyststrekningene i Nordsjøen. De var kjent som dyktige og erfarne skippere og hadde vært i rederiet i mange år. Seilasen gikk fort nordover, en stund under bra forhold inntil vinden tok til å øke. Snart raste stormen. Først fra sør, senere fra sørvest. Sikten var dårlig. Strømforholdene var vanskelige. Tåkelurene ulte. Sjøsprøyten stod høy. Nattemørket gjorde det ikke lettere å stadfeste sikker posisjon. Seilskutene mistet kontakten med hverandre. Ragnvald ankom Kristiania, uskadd og med hele besetningen i god behold etter en vanskelig og strabasjøs tur. Men hvor var Franziska? Normalt seilte hun raskere enn Ragnvald. Hun burde vært i

havn. Den 6. mars fikk det inn et telegram til Smaalenenes Amtstidene med den triste beskjedningen om at det var funnet 13 redningsvester merket Franziska av Fredrikshald i sjøen ved Hankø.

Det er spekulert mye i hva som gikk galt med Franziska i uværets herjinger 3. og 4. mars, seilskuta som ble bygget i Porsgrunn i 1881 og innkjøpt til Fredrikshald i 1904.

Av den 13 manns store besetningen på Franziska var det ingen overlevende som kunne fortelle hva som skjedde 3. mars 1913. Navnene deres er innrisset på Sjømannsmonumentet på Hvaler kirkegård. Tause vitner om en skipstragedie for hundre år siden, som brakte sorg og savn i sitt kjølvann.

Ellen

Kilder:

Glimt fra Fredrikshalds sjøfartshistorie, Arild E. Syvertsen
Halden Arbeiderblad 2. mars 2013, Odd Kjell Nilsen
Hvaler bygdebok nr. 2

Johan Mauritz Bjørnvall,
f.1863 etterlot seg kone og
7 barn.

LYSMESSE

i Hvaler kirke

1. desember 2013, kl. 16.00.

Fakkeltog fra kirken til Skjærhalden torg.
Salg av fakler utenfor kirken.

TENNING AV JULEGRANA

på torget, kl. 17.00.

Hvaler Musikkforening spiller.
Rådmann Dag Willien Eriksen tenner grana.
Gang rundt juletreeet og besøk av Lionsnissene med poser.

Arr: Hvaler Sanitetsforening og Hvaler menighet

Forberedelse til Grønn Messe

Som en del av konfirmasjonsundervisningen forberedte vi konfirmanter oss til Grønn Messe der temaet var klimaet og forvaltningen av jorda.

Tekst: Konfirmantenes skrivegruppe

Foto: Konfirmantenes fotogruppe

Vi delte først konfirmantene inn i ulike grupper med forskjellige oppgaver. Det var en gruppe som dekorerte, en gruppe som sang i kor, en gruppe som skrev, en gruppe som tok bilder og en dramagruppe.

De som sang i kor, var 11 konfirmanter. De sang sangene som het «Wonderfull World» og «The Earth song».

Dramagruppa jobbet med et skuespill som het «den omvendte skapelsesfortellingen» som handlet om Adam og Eva. Det var 3 konfirmanter på den gruppa. Det var Kristoffer, June og Sigrid.

Det var 8 konfirmanter på dekorasjonsgruppa. De fikk i oppgave å dekorere rundt omkring i kirken med diverse ting.

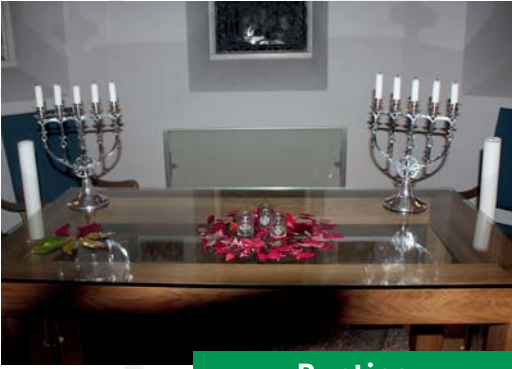
Skrivegruppa bestod også av 3 konfirmanter som er Henrik J, Sara og Sverre. Vi fikk i oppgave å skrive dette dokumentet her om hvordan vi forbereder oss i forhold til Grønn Messe, og vi går rundt og observerer de diverse gruppene.

Fotogruppa samarbeidet med skrivegruppa, og de tok bilder som skulle inn i menighetsbladet. De tok bilder av hva de andre gruppene gjorde og om hvordan de jobbet og forberedte seg.

Våre konfirmanter 2014

Amundsen, Marie Muri.
Brevik, Tobias Bolstad.
Bustgaard, Emilie Tell
Børve, Julie Christiansen.
Ekeberg, Frida Kristina.
Ekman, Daniel
Engum, June Maria Akselsen.
Gjelsvik, Amalie.
Gretland, Amalie Olavesen
Gulbrandsen, Victoria Elisabeth Lystad.
Hansen, Emilie Edie.
Haraldsen, Hans-Martin.
Haugan, Anders.
Hjørnevik, Sverre.
Holte, Johannes.
Johansen, Henrik Høgmo.
Johansen, Stine.
Johnsen, Aurora Linnéa.
Jørgensen, Sigrid Håreksdatter.
Karlsen, Mathilde Sogn.
Moe, Silje.
Nicolaysen, Kristoffer
Nilsen, Sara Ekseth.
Olsen, Henrik.
Olsen, Lilly Helene.
Olsen, Renate Reiersen
Olsen, Thea Ramona.
Pettersen, Martine Storrød.
Schøne, Snorre Pedersen
Svennes, Frida Margrethe Pedersen.
Sørensen, Mathilde Anstem
Thoresen, Jo Herman.
Wasowska, Anna Magdalena.

Pynting

Drama

Skriving

Pynting ute

Sang

Stille stund med lystenning som avslutning på ettermiddagen.

HVALERKONFIRMANTENES DIAKONIDAG!

Lørdag 9.november fra kl.12.00 -15.00 gikk konfirmantenes Diakonidag av stabelen. Målet for denne dagen var :

Gi glede – få glede

Våre 32 flotte konfirmanter dro til Dypedalsåsen og til Hvalerhallen.

På Dypedalsåsen var det invitert til hyggestund.

Halve konfirmantgruppen deltok aktivt med sang, allsang, ballonglek med dans, vaffelsteking og samtaler med de eldre. Konfirmantene hadde også med seg album med bilder fra gamledager på Hvaler. Minner og fortellinger ble formidlet med iver av de eldre til de unge.

I Hvalerhallen inviterte vi til fest!

Og gjestene våre var beboerne på Oladammen. Vi spiste grøt og kaker. Ingen fest uten sang, derfor sang vi alle blant annet kjerringa med staven, min hatt den har tre kanter og har du hørt historien om de tre små fisk.

Inne i idrettshallen delte både gjestene og konfirmantene seg inn i grupper. Da lekte vi sammen med baller, ballonger og danset til både Justin Bieber, Vikingarna, Michael Jackson og Pavarotti.

Vi tror at våre gjester på både Dypedalsåsen og i Hvalerhallen koste seg sammen med oss!

Vi som skulle ut å ”GI GLEDE - FÅ GLEDE”, fikk mye mer glede enn vi hadde trodd på forhånd!

Så stor takk til alle våre gjester for den fine dagen vi fikk ha sammen med dere.

ILO

Har du lyst til å høre litt om Paris og hvordan det er å gå på skole der?

Paris, Frankrikes hovedstad, blir kalt byenes by. Språk, kunst, kultur og arkitektur med de mange berømte byggverkene fra forskjellige tidsepoker, Eiffeltårnet, Notre-Dame, Triumfbuen, Louvre og mange, mange flere tiltrekker seg årlig flere millioner turister. Paris har alltid vært en verdensby med stil og eleganse. Et kulturelt sentrum. En av Åttekantens skoles tidligere elever, Selja Dehli-Curci, bor nå i Paris. I høstferien i slutten av oktober var hun, mamma Hege og pappa Cosimo på Vesterøy. Vi slo av en hyggelig prat med henne da hun var innom skolen for å hilse på tidligere klassekamerater.

- Så gøy det må være å kunne bo i Paris! Du er sannelig heldig som har denne muligheten.

Selja på sykkel tur langs Seinen.

- Ja, jeg trives veldig godt. Vi flyttet til Paris tidlig i høst, og da begynte jeg på fransk skole. Jeg går på det trinnet som tilsvarer 7. trinn i Norge. Skolen min heter François Couperin og ligger i Rue François-mirron.

- François Couperin? Det er jo en kjent fransk komponist?

- Ja, Couperin var i mange år organist i kirken like ved, den heter Église Saint-Gervais, og skolen er oppkalt etter ham.

Den ligger i 4. arrondissement, dvs kvartal. Vi bor også i 4. arrondissement, så jeg har gangavstand til skolen. Det er behagelig og praktisk.

- *Hvor mange elever er dere i klassen og på skolen?*

- Vi er 20 elever i klassen min. All undervisning foregår på fransk. Vi kommer fra ti forskjellige land. Det er spennende å møte mange medelever med så ulik bakgrunn. Når språket beherskes godt nok, følger vi undervisningen til de franske elevene på skolen. Jeg kunne mye fransk fra før, så for min del går det greit. Jeg er jo født i Frankrike, og bodde der da jeg var liten. Dessuten har vi alltid snakket mye fransk hjemme. Mange opphold her i Paris har det også blitt opp gjennom årene. På skolen er det 500 elever totalt. Bygningene er gamle og fine, men modernisert. Tidligere var det førskole her også. Jeg gikk faktisk på førskolen her da jeg var liten, og til og med i de klasserommene der jeg nå har undervisning. Det er litt artig, synes jeg.

- *Er det godt miljø i klassen?*

- Ja, det er kjempegodt miljø, alle er hyggelige og snille mot hverandre. Det er aldri uro i klassen. Det er ikke tillatt.

- *Fortell litt om skoledagen og fagene.*

- Skoledagene er lengre enn hjemme. Vi begynner kl. 09.00 og er ferdige kl. 17.40. Onsdagene slutter vi tidligere. Vi spiser lunsj – déjeuner- på skolen, i kantina. Halvannen time er avsatt. Vi får servert forrett, - gjerne salat, en varmrett, dessert, frukt og ofte en yoghurt. Et deilig avbrekk på skoledagen!

Av fag kan jeg nevne fransk, matte, teknologi, fysikk, historie, språk, kunst og håndverk og musikk. Noe som er veldig forskjellig fra norsk skole er at alle elever titulerer lærerne med fru (madame), herr (monsieur) og den høflige tiltaleformen De. Det er veldig uhøflig å si fornavn og du til lærerne og andre voksne. Lærerne er litt strenge, men samtidig veldig hyggelige og hjelpsomme. Vi får karakterer på skalaen 1-20, med 20 som toppresultat. Leksefri i helger og ferier har vi heller ikke. Oppgaver gis, og dem må vi gjøre. Nå i ferien har vi oppgave i gammelfransk. Akkurat den er nokså vanskelig, synes jeg.

Louvre i Paris er et av verdens mest berømte kunstgallerier

- *Er dere på utflukter til kjente steder i skoletiden?*

- Ja, historielæreren og fransklæreren har tatt oss med til historiske steder og diverse museer i nærmiljøet nå i høst, f. eks har vi besøkt Rådhuset i Paris og sett arkitektur fra middelalderen. Mamma og pappa har alltid vært flinke til å ta meg med til severdigheter i byen, så de fleste steder har jeg besøkt tidligere. Nå i påsken var vi i den kjente, enormt store gotiske katedralen Notre-Dame for

å høre klokkespill og se de åtte nye, kjempestore kirkeklokkene som ble innviet til høytiden. Det var flott. Vi bor ganske i nærheten.

- *Blir det tid til fritidsaktiviteter?*
- Først og fremst er jeg med på aktiviteter tilknyttet skolen. Jeg synger i kor og går på kunst- og håndverkskurs. Dagene er jo som nevnt ganske lange, og når jeg kommer hjem, er det tid for middag. I Frankrike spiser man gjerne middag i 18.00-19.00 tiden.

- *Paris er en stor by med ca 12 millioner innbyggere, forstedene medregnet. Det er mer en dobbelt så mange som i hele landet vårt.*

- Det er mange mennesker, alle kategorier. Det er alltid fart, liv og røre. Mange tiggere også. Trafikken er tett. Heldigvis er T-banesystemet fint, så man kommer seg greit overalt i byen uten å måtte bruke bil. Det fine er jo at det er nærme vei til all slags butikker også. I blokka vår er det bakeri i 1. etasje med masse godt i hyllene.

- *Og klimaet?*

- Det er mye varmere enn i Norge. Heldigvis har vi mange fine parker å gå til, som er fine om sommeren med store skyggefulle trær.

- *Paris er jo også senter for klesmote. Hva er «in»?*

- Fargerike gensere i kashmirull er moderne.

- *Kommer du til Norge i julen?*

- Jeg tror det blir en Hvalertur, men vi skal først til Normandie til familie der.

Selja foran Rådhuset i Paris, Hôtel de Ville.

- *Hvordan feiers jul i Frankrike?*

- Høytiden innledes med midnattsmesse julaften natt. 1. juledag feires som i Norge med god mat. Familien samles og man har det hyggelig sammen. Gavene åpnes ofte om morgenen den 25. desember.

- *Er det flotte pyntede gater nå fram mot jul?*

- Det er litt tidlig ennå, men det er alltid nydelige lysdekorasjoner over hele byen, men spesielt i den største gata i Paris nemlig Champs-Élysées som er 2,5 km lang og går fra Triumfbuen og ned til Concorde plassen.

- *Veldig koselig å høre hvordan du har det Selja! Lykke til videre!*

- Takk! Det er fint å være på Hvaler i ferien synes jeg. Trives godt begge steder jeg. Nå nyter jeg frisk luft og stillheten her og puster litt ut etter travle uker i Paris.

Ellen

Lucia konsert

Fredag 13. desember blir det Luciakonsert i Hvaler Kirke. Barna samles ved Kiwi klokken 1730 og går i Luciatog til kirken. Klokken 1800 blir det sang, eventyr og litt skrømt med Maria Lorentzen-Spydevold, Bjørnar Spydevold og Randi Clausen Aarflot.

Det serveres lussekatter og gløgg, og målet med konserten er at hele familien

skal få en times pause i julestria, høre fin musikk og spennende eventyr. Biletpris kroner 100.

Registrering av gamle gravminner

Endelig er alle gravfelt på Hvaler kirkegård registrert

I vår dukket det opp en mann på kirkekontoret som hadde hørt at vi trengte hjelp til registrering av gravminner. Det eldste gravfeltet har aldri blitt registrert, - og dette kunne han hjelpe til med.

Tor Paulsen tok fatt på oppgaven med stort engasjement. Han vasket, børstet, og fikk frem nesten uleselige bokstaver og tall. Han fotograferte alle støttene og satte dem i et rad og rekke-system, slik at det var enklere å legge dette inn på datasystemet. Arbeidet strak seg over mange dager og uker i hans ferieopphold her på Hvaler.

I dag har vi da bilde og tekst fra hver gravstøtte på det vi kaller A-feltet. Vi har også fått en grundig presentasjon på data av alt som er gjort i denne registreringen.

Gravfelt A ligger utenfor hovedinngangen til Hvaler kirke.

Dette område er det eldste på kirkegården og er båndlagt av Riksantikvaren. Det vil si at vi ikke kan grave her lenger. Det kreves derfor ikke festeavgift for disse gravene. Støttene vil bli stående her og kan ikke fjernes.

Vi retter derfor en stor takk til Tor Paulsen for innsatsen i sommer!

Tårnagenthelg for menighetens 8-åringer

Lørdag og søndag 1. og 2. februar 2014 inviteres alle Hvalers 8-åringer til å være agenter for å løse oppdrag og mysterier.

Hvaler menighet inviterer denne helgen alle 8-åringer til å være Tårnagenter i Spjærøy kirke. I løpet av helgen skal oppdrag og mysterier løses og kirken, tårnet og klokkene utforskes. Barna bor hjemme, men vil være sammen lørdag og søndag. Tårnagenthelgen arrangeres i mange kirker i hele landet, og i løpet av et år kan det bli så mange som 10 000 Tårnagenter.

Kirketårn og andre hemmelige steder....

Kirketårnet er en skjult skatt for mange barn. Barna vil få lov til å klatre opp i kirketårnet denne helgen. Mange vil også utforske om det finnes andre hemmelige steder i kirken.

Bibelens fortellinger

I Bibelen, mysterienes bok, finner agentene både agenttips og fortellinger som hjelper dem å løse oppdragene. Kanskje får fortellingene ringvirkninger for både agentene og for andre...

Englevakter

Vil du være Englevakt? En Englevakt er en som er med og passer på barna noen timer i løpet av helgen, en som kan være sammen med gruppene på oppdrag eller stå på post, hjelpe til med maten, m.m.

Nytt nettsted for barn

Søndagsskolen har utviklet nettstedet www.tarnagentene.no. Her kan barna bli Tårnagenter, de kan få et eget agentbevis og løse enda flere oppdrag. De som ønsker det, kan også danne en egen Tårnagentklubb som er helt, helt hemmelig....

Tårnagenthelgen er utarbeidet av Kirkerådet i samarbeid med Søndagsskolen. Les mer på www.sondagsskole.no

Påmelding

Påmelding for barn og Englevakter ved å ta kontakt med Marius (trosopplærer) på e-post marius@hvaler.kirken.no eller på tlf 45001305

Puttenlegatet

Hvert år siden 1937 har "Puttenlegatet" avsatt midler til utdeling i Hvalersamfunnet. Gjennom menighetsbladet kunngjøres herved legatets utdeling for 2014. Enkeltpersoner, lag og foreninger kan søke støtte til humanitære- og gode formål. Skriftlig søknad merkes: "Puttenlegatet 2014" og sendes Hvaler kommune v/ ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Vi minner samtidig om at hvalerungdom under utdanning kan søke om støtte til videre skolegang og studier. Disse søknadene merkes med "Utdanning – 2014" og sendes Hvaler kommune v/ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Søknadsfrist er 15. januar 2014

Temakveld for konfirmantforeldre – åpent for alle

Ungdommers tanker og undring rundt tro og liv.

Henrik Syse kommer til Spjørøy kirke for å innlede til samtale. Hvordan snakke med våre tenåringer om "disse store spørsmålene" som det ikke alltid er like lett å snakke om.

Vi er heldige som får besøk av nettopp ham, en kjent filosof og forfatter, som har lang erfaring i samtaler med barn og unge om det å være menneske, om livet, døden og religiøs undring.

Dette tror vi er interessant for mange flere enn konfirmantforeldrene og åpner dørene for alle som gjerne vil høre ham denne kvelden:

15. januar, kl. 18.30, i Spjørøy kirke. Inngangsbilletter kr 100,- inkluderer noe å drikke og en enkel servering. Konfirmantforeldre har fri adgang og møter kl. 18.00 for informasjon om vårens konfirmantundervisning.

Nu tendes tusen julelys

Stemningsfulljulekonsert i Hvaler kirke søndag 22. desember kl 18.00

Vi er glade amatører med formidlingsglede som inviterer til julekonsert i en julepyntet kirke. Vårt juleønske er å få bidra med litt god gammeldags julestemning, i en hektisk førjulstid.

Solister: *Anne May S. Olsen, Jaume Arisa, Siri Gjolme Eriksen, Øystein Lande Myksvoll, Elise S. Olsen, Cornelia Sandvik, Lars Gøran Moen, Kathe S. Olsen og Øystein S Levinsen*

Musikk: *Svenn Poppe, Klaver og Per Viggo Nilsen, fiolin*

Etter konserten inviterer vi til kaffe og julekaker i Kirken

Inngang kr 100,- billetter selges ved inngangen og overskuddet går til kirkens arbeid for barn og unge.

Billetter kan bestilles på telefon 948 23 621

Julefest for de eldre i Hvaler

Lionsklubbene i Hvaler

arrangerer førjulsfest for pensjonistene i Hvaler Kommune
på Dypedalsåsen.

Onsdag 18 desember 2013 kl. 17.00.

Det blir servert Julemiddag, kaffe og Riskrem m/ tilbehør.

**OBS: Av hensyn til maten ønsker vi en påmelding i fra dere
innen 12. desember til Helge Telefon 69377383 / 91314026**

Det blir underholdning Musikk og allsang

«Julenissen kommer helt sikkert» !!!!!

Velkommen til en forhåpentligvis hyggelig førjulskveld!!!

Trenger du/dere transport, ta kontakt med

EGIL ADOLFSEN på Telefon 69 379267

Eller Helge Fredriksen

69377383 / 91314026

FRA KIRKELIVET

Normisjonen

2.1 - 6.2 - 6.3 - 3.4

Kirkens hus kl 18.00. Velkommen!

Sjømannsmisjonen

13.1 - 10.2 - 10.3 - 14.4

Kirkens hus kl 19.00. Velkommen!

Søndre Kirkøy misjonsforening

26.1 - 23.2 - 30.3 - 27.4

Kirkens hus kl 17.00. Velkommen!

Formiddagstreff

Onsdag 8. januar, kl. 11:

Juletefest i Kirkens Hus

Onsdag 26. februar, kl. 11:

Vesterøy Bedehus

Onsdag 26. mars, kl. 11:

Kirkens Hus

Strikkeklubben

møtes på Asmaløy bedehus hver første torsdag i måneden kl. 19.00

Kontaktperson: Anne Marit Kolbeinsen, mob 41472251

Asmaløy misjonsforening

møtes på Asmaløy bedehus hver siste mandag i måneden kl.19.00

Kontaktperson: Anne Hvalgård, mob. 99583695

Vesterøy misjonsforening

Kontakt Eva Johansen for mer informasjon om møtedatoer! Mobil: 40411188
Velkommen!

Fra søndagsskolen i Drengestua

Søndagsskolen

Søndagsskolen i Hvaler fortsetter!

Vi takker Heidi Mong Larsen, Eirik Larsen og Helge Johansen for mange års trofast tjeneste for søndagsskolen på Vesterøy Bedehus.

Når disse nå ønsker avløsning, vil søndagsskolen bli knyttet til gudstjenestene i Spjærøy og Hvaler kirke.

Alle møter kl. 11 og er tilstede i kirkerommet i begynnelsen av gudstjenesten. Før lesningene fra Bibelen begynner, tenkes søndagsskolelyset og barna går til tårnrommet i Spjærøy kirke eller til Drengestua sammen med en voksen som har ansvaret for søndagsskolen den søndagen. Gjennom fortellinger og aktiviteter vil barna lære de kjente historiene fra Bibelen. Alle kommer tilbake til kirkerommet ved slutten av gudstjenesten.

Ca en gang i måneden vil vi samles til familiegudstjenester der søndagsskolen er tilstede i kirken under hele gudstjenesten. Innimellom vil barna bidra med sang og utstilling av tegninger i kirkerommet.

Vi håper å se mange barn i kirken og på søndagsskolen!

Grethe

Stoff til neste nr.

av menighetsbladet sendes kirkekontoret innen 1. mars 2014
Adr. Storveien 12, 1680 Skjærhalden.
epost: post@hvaler.kirken.no

«Mamma, finnes Satan»?

Vi sitter ved middagsbordet, og min 5 år gamle datter stiller spørsmålet midt mellom en bit med potet og fisk. Før jeg rekker å svelge fortsetter 5-åringen videre: «De andre barna i barnehagen sier at Satan ikke finnes, men Frida sier at han gjør det!» Hun snakker på den måten som gjør at jeg vet at hun forlanger et svar.

Jeg ser på mannen min, men han ser like blank ut som meg.
«Du skjønner», sier jeg, og tar en slurk vann, «det er ikke alt i verden som noen kan si om finnes eller ikke. Av og til er

det sånn at noen mener at noe finnes og noen andre mener at det ikke gjør det. Det betyr ikke at noen har feil, det er bare slik at det er ikke alt vi vet».

«Å ja», sier 5 åringen like glad.

«Men du mamma, Gud har jo skapt alt ting, så han vet om Satan finnes eller ikke».

Og med det er dagens filosofiske samtale over.

S. Edvardsen

Folkemengdens bevegelse

VIELSER

Hvaler kirke

Pål Breivik og Astrid Elisabeth Bodahl-Johansen
Robert Wendenburg og Linn Therese Syvertsen
Tor-Anders Puck og Therese Kristin Meyer

Spjærøy kirke

Stian Lorentzen og Maria Spydevold

DØPTE

Hvaler kirke

Magnus Hillesdal
Andreas Olsen
Henrik Kahui Amos Lilleng
Stelle Konglevoll Sundt
Trym-Christian Sollien
Liam-Nicolai Sollien
Victoria Kjølholdt Forren
Sofie Kjølholdt-Eilertsen

Spjærøy kirke

Kasper Iversen
Jan Sander Gulliksen
Lucas Samuelsen
Amalie Solvang-Kristiansen
Tuva Linnéa Dahler-Haraldsen
Mathea Juliane Arntsen

DØDE

Hvaler kirke

Olav Andreassen
Andreas Myrvold Martinsen
John Bustgaard

Spjærøy kirke

Fred Olai Nilsen
Reidun Johansen
Arne Jonny Hansen

Advent og jul i Hvalerkirkene 2013

Konserter:

8. des	kl. 17.00	Hvaler kirke:	Adventskonsert – Hvaler Sanitetsforening.
13. des	kl.18.00	Hvaler kirke:	Luciakonsert – Maria og Bjørnar Spydevold.
15. des	kl 17.00 og 1930	Spjærøy kirke:	Julekonsert – Trivselskoret.
22. des	kl.18.00	Hvaler kirke:	Julekonsert – Anne May Sandvik Olsen m.fl.

Gudstjenester:

8. des	kl. 11.00,	Hvaler kirke:	Gudstjeneste.
15. des	kl. 11.00,	Spjærøy kirke:	Gudstjeneste
24. des	kl. 14.30:		Julegudstjeneste i begge kirker.
24. des	kl. 16.00:		Julegudstjeneste i begge kirker.
25. des	kl. 12.00,	Spjærøy kirke:	Høytidsgudstjeneste.

Gudstjenester

Alle gudstjenester i Hvaler begynner kl.11.00 – hvis ikke annet er oppgitt. Sjekk annonseringen på forhånd.

Ons	1. jan. 1. nyttårsd, kl. 12	Domkirken	Fellesgudstjeneste	
Søn	5. jan	Hvaler	Familiegudstjeneste	Dåp
			Hellig-tre-kongers dag	
Søn	12.jan	Spjærøy		Dåp
Søn	19. jan	Hvaler		
Søn	26.jan	Spjærøy		
Søn	2. feb	Spjærøy	Familiegudstjeneste	Dåp
			Tårnagenter	
Søn	9. feb	Hvaler		Dåp
Søn	16. feb	Spjærøy		
Søn	23. feb	Hvaler		
Søn	2. mars	Spjærøy	Familiegudstjeneste	Dåp
			Fastelaven-karneval	
Søn	9. mars	Hvaler		
Søn	16. mars.	Hvaler		Dåp
Søn	23. mars	Spjærøy		
Søn	30. mars	Hvaler		
Søn	6. apr.	Spjærøy	Konfirmantenes gudstj	

DEN
NORSKE
KIRKE

HVALER MENIGHET

Kirkekontoret

Storveien 12, 1680 Skjærhalden
Telefon: 69 37 90 37 - Faks: 69 37 95 25
e-post: post@hvaler.kirken.no

Menighetsråd/Fellesråd

Leder Einar Morland
Gilboveien 13 1680 Skjærhalden
Telefon 69379772 mobil 934 07 085

Menighetsrådets/Fellesrådets adresse:
Storveien 12, 1680 Skjærhalden
e-post: post@hvaler.kirken.no

Kirkene

Hvaler kirke: Tlf. 69 37 99 12
Spjærøy kirke: Tlf. 69 37 65 50

Hvaler menighetsblad

Kirkekontoret, Storveien 12,
1680 Skjærhalden
Ansvarlig utgiver: Hvaler menighetsråd
e-post: post@hvaler.kirken.no
Kontonummer 7050.06.20976

Redaksjonskomité:

Ragnar Bjørck, Ellen Bjørnvall Vikør,
Grethe Hummel, Inger Lise Ottersund.

Trykk: Møklegaards Trykkeri AS, Fredrikstad
epost: info@moklegaard.no
Layout: Bjarne Haukø

Ansatte

Terje Moen, kirketjener,
mobiltlf. 474 79 732
e-post: temo@hvaler.kirken.no

Marianne Haugholt,
kirketjener 50 %
Kontormedarbeider 20 %
mobiltlf: 474 79 735
e-post: marianne@hvaler.kirken.no

Ken Phillips, kirkemusiker,
mobiltlf. 474 79 733
e- post: keph@hvaler.kirken.no

Grethe Hummel, sogneprest
mobiltlf. 474 79 731
e-post: grethe@hvaler.kirken.no

Ingrid Dean, kirkeverge/daglig leder
mobiltlf. 474 79 730
e- post: inde@hvaler.kirken.no

Marius Sørлие Eriksen Trosoplærer
75% stilling
mobiltlf. 450 01 305
e-post: marius@hvaler.kirken.no

Gud sin egen sønn oss gav

*Gud sin egen sønn oss gav
Nå ved juletide.*

*Derfor går et lovsangshav
over verden vide.*

*Derfor fra det høye kor
lyder det her nede:*

*Gi ve er din sak på jord,
gi, og gi med glede!*

*Gi din Gud ditt hjerte hen,
gi din ringe neste!*

*Gi din uvenn og din venn,
gi dem av ditt beste!*

*Gi til du blir tom og arm,
intet skal du miste!*

*Gi til du blir rik og varm,
rikest på det siste!*

Nos 66

Tekst: Gustav Jensen

Melodi: Kristian Lindemann

